Neodolatelné kouzlo mrtvého jazyka

Minulé číslo additament přineslo mimo jiných novinek také zprávu o dvou nedávných nálezech luštěnice *Cleome hasslerina* (Uher 2016). Komentář zdéli půldruhé strany doprovázejí četné odkazy na literaturu, jejíž seznam zabírá další stránku. V textu bohužel některé podstatné informace scházejí (třeba to, jak rostlina vypadá, si jinak nepoučený čtenář musí najít v literatuře nebo na internetu), zatímco jiné spíš přebývají, ale to není předmětem příspěvku. Autenticitu a exaktnost výkladu o zapeklitém jmenosloví pojednávané rostliny dodávají citáty z latinsky psané práce německého botanika D. F. L. Schlechtendala (1794–1866): „Krátce poté popsal onen velkokvětý taxon Schlechtendal (1851) jako *C. houtteana*, poukázav i na jeho rychlé rozšíření v evropských zahradách (cura et industr[i]a horti europaei permultis) a neznámý původ (patria ignota, forsan America meridionalis).“ Na překladu prvního fragmentárního citátu jsem se se svými elementárními znalostmi latiny zadrhl, a tak jsem ze zvídavosti vyhledal příslušnou pasáž v původním prameni. Citovaný úryvek pochází z této věty (Schlechtendal 1851: 670): „Inter Cleomes species varias ab auctoribus propositas paucae tantum purpurea corolla insignes reperiuntur, quae omnes a nostra recedunt, cui nomen illius viri adjunximus, cujus *cura et industria horti europaei permultis* et pulchris plantis ditati sunt.“ Ta se dá neobratně, ale téměř doslovně přeložit např. takto: „Mezi různými druhy rodu *Cleome*, jež popsali (“vystavili”) různí autoři, se nalézá jen několik málo s nachovou korunou. Ty všechny se však odlišují od té naší, ke které připojujeme jméno onoho muže, jehož péčí a přičinlivostí jsou evropské zahrady obohaceny mnohými překrásnými rostlinami.“ Asi by šlo větu parafrázovat obratněji, ale nenapadá mě žádný překlad v tom smyslu, že se *Cleome* rychle rozšířila v evropských zahradách. Plyne z něj jen to, že autor popisu rostlinu pojmenoval podle belgického botanika a zahradníka L. van Houtte (1810–1876), který svou činností podstatně obohatil evropské zahrady.

Citace z různých cizích jazyků, zejména z latiny nebo dokonce starořečtiny, dnes vlastně i z němčiny, mají jisté kouzlo a většinou vhodným způsobem ozvláštňují botanické texty, zejména z taxonomie a historie botaniky. Pokud však nemají slova vytržená z věty bez ohledu na syntaktické vztahy sloužit jen jako ornament, je žádoucí si s překladem dát trochu práce a v případě potřeby sáhnout i po nějaké středoškolské mluvnici. Jinak může být výsledek spíš opačný.

Jiří D a n i h e l k a

Schlechtendal D. F. L. von (1851): Corollarium observationum in plantas hortenses Halae Saxonum anno MDCCCLI et jam prius cultas institutarum a Schlechtendalio. – Linnaea 8: 648–700.

Uher J. (2016): Cleome hassleriana Chodat. – In: Hadinec J. & Lustyk P. [eds], Additamenta ad floram Reipublicae Bohemicae. XIV, Zpr. Čes. Bot. Společ. 51: 45–48.